

Foto: Hans Gebuis

Nacht van de rallen en Roerdomp

In 2015 willen we extra aandacht schenken aan het voorkomen van met name het Porseleinhoen en de Roerdomp waarbij twee zeldzamere rallensoorten handig kunnen meeliften: Klein Waterhoen en Kleinst Waterhoen. In Nederland zijn vele gebieden geschikt als broedbiotoop voor het Porseleinhoen en de Roerdomp. Een aantal van die gebieden worden bijna jaarlijks goed geteld. Andere gebieden niet of nauwelijks. Om ook deze gebieden geteld te krijgen in 2015 is jouw hulp gewenst!

<https://www.sovon.nl/nacht-van-de-rallen>
www.facebook.com > 'Nacht van de rallen'

Porseleinhoentjes tellen

In Nederland kennen we een fraai rijtje rallen zoals de Waterral, het Porseleinhoen, het Waterhoen, het Kleinst Waterhoen en het Klein Waterhoen. Wellicht verrassend: de Kwartelkoning en de Meerkoet zijn ook ralachtigen. Uit een paar specifieke gebieden komt de laatste jaren weinig informatie van met name Porseleinhoen:

- Groote Wielen
- Oudegaasterbrekken
- Fluessen
- Moeras/rietzones IJsselmeer
- Ketelmeer & Vossemeer
- Ankeveensche Plassen
- Loosdrechtse Plassen
- Oeverzones/Uiterwaarden IJssel
- Oeverzones/Uiterwaarden Nederrijn
- Oeverzones/Uiterwaarden Waal

Wanneer zijn Porseleinhoentjes vocaal actief?

Met name in de maanden april en mei zijn Porseleinhoentjes actief. Vogels proberen bij aankomst, vanaf half april, direct gepaard te raken en zodra dat succesvol is zal de roepactiviteit minder worden. Tijdens zwoele nachten in het late voorjaar (evt. met motregen) en weinig wind roepen de vogels vaak de hele nacht. LET OP: Beide geslachten roepen, maar vrouwtje minder hard en minder aanhoudend. Late vestigingen (juni-juli) zijn heel gebruikelijk in pioniersvegetaties.

We willen daarom in twee periodes een telling verrichten. In de periode **17-26 april** en in de periode **29 mei – 7 juni**, met in elke periode bij voorkeur in het eerste weekend. De eerste telperiode is in veel gebieden de beste periode om Porseleinhoentjes te horen. De tweede periode kan goed zijn voor vogels die met een tweede legsel starten en voor vogels die in pioniersvegetaties en gemaaid riet een territorium beginnen.

Interpretatie

Nestindicatieve waarnemingen zoals nestbouw, alarm, voedseltransport, kleine jongen tellen altijd. In geval van een paar in broedbiotoop, zang en/of balts: moet er één waarneming zijn in de periode 15 april t/m 15 juli. (Vanaf 2016 zal in de BMP-handleiding de datumgrens van Porseleinhoen naar 15 april worden verschoven.)

Fusieafstand

In sommige gebieden is de dichtheid groot en zitten vogels slechts enkele tientallen meters uit elkaar, soms zelfs enkel meters! Probeer, als er slechts één vogel gehoord wordt, na te gaan of er sprake is van een tweede vogel wanneer even later op korte afstand een mogelijk tweede vogel gehoord wordt. Bij twijfel hanteer je de fusieafstand van 300 meter. Binnen deze afstand kan het gaan om één vogel, daarbuiten is de kans heel groot dat het om een andere vogel gaat.

Tips en trucs

- Afdraaien van de roep m.b.v. mp3-speler, recorder etc. kan roepactiviteit stimuleren, maar effect is onvoorspelbaar. Gebruik eventuele afspeelapparatuur niet te lang i.v.m. verstoring en bedenk dat vogels op geluidsnabootsing af kunnen komen en de waarnemer kunnen volgen.
- Geluid van roepende vogel kan door draaien met kop, weerkaatsing tegen dijken enz. van meer exemplaren afkomstig lijken te zijn en is moeilijk te lokaliseren. Verschillende waarneempunten zijn nodig (kruispeiling).
- Bij een waarneming van een roepende vogel, gevolgd door een langere periode zonder waarnemingen en vervolgens (bijv. samenvallend met gunstige waterstand) opnieuw waarnemingen van roepende vogel(s) in hetzelfde terrein, gaat het waarschijnlijk om verschillende individuen
- Probeer scherp te zijn op roepende vrouwtjes. Maak evt. opnamen met je smartphone of audiorecorder en stuur deze voor commentaar naar onderstaand mailadres.

Goed om te horen! De geluiden van andere rallen die je eventueel in moerasgebieden kan horen.

Kleinst Waterhoen: <http://www.xeno-canto.org/103583> (roepend mannetje)

Geluid doet denken aan een Groene Kikker of Zomertaling.

Klein Waterhoen: <http://www.xeno-canto.org/180539> (roepend mannetje)

Een typisch roepje dat in veel gevallen naar het einde toe steeds sneller herhaald wordt.

Waterral: <http://www.xeno-canto.org/186027>

Het bekendste roepje van de Waterral is ongetwijfeld het geluid dat doet denken aan een gillend speenvarkentje. Een andere veel gehoorde roep is het geluid uit de bovenstaande link waarbij verwarring met een Klein Waterhoen mogelijk is.

Roerdompen tellen

- In Nederland kennen we drie nachttactieve reigers: de Roerdomp, de Woudaap en de Kwak. Uit een paar specifieke gebieden komt de laatste jaren weinig informatie over Roerdompen Uiterwaarden Zwarte Water en Overijsselse Vecht
- Moeras/rietzones IJsselmeer
- Ketelmeer & Vossemeer
- Wormer- en Jisperveld
- Kalverpolder bij Zaandam
- Ankeveensche Plassen
- Loosdrechtse Plassen

Wanneer zijn Roerdompen vocaal actief?

Ook voor de Roerdomp is met name de maand april het belangrijkste, ze kunnen dan heel actief roepen. Tijdens zwoele nachten (evt. met motregen) en weinig wind vaak hele nacht roepend. Ongepaarde vogels kunnen de hele nacht door roepen en dit over een lange periode volhouden. Om het niet al te ingewikkeld te maken geldt voor de Roerdomp dezelfde telperiode van 17-26 april en in de periode 29 mei – 7 juni. De eerste telperiode is de beste periode om Roerdompen te horen.

Interpretatie

Nestindicatieve waarnemingen zoals nestbouw, alarm, voedseltransport en kuikens (begin juni) tellen altijd. In geval van een paar in broedbiotoop, zang en/of balts: moet er één waarneming gedaan zijn in de periode 1 april t/m 10 juni.

Fusieafstand

In sommige gebieden is de dichtheid wat groter en zitten vogels hooguit enkele 200-300 meter uit elkaar. Probeer als er slechts één vogel gehoord wordt na te gaan of er sprake is van een tweede vogel wanneer even later op korte afstand een mogelijk tweede vogel gehoord wordt. Bij twijfel hanteer je de fusieafstand van 1000 meter. Binnen deze afstand kan het gaan om één vogel, daarbuiten is de kans heel groot dat het om een andere vogel gaat.

Tips en trucs

- Geluid afspelen kan efficiënt zijn, maar vereist goede apparatuur (lage tonen gemakkelijk vervormd) en moet voorzichtig worden toegepast (telkens enkele minuten wachten na afspelen, onmiddellijk afbreken bij reactie).
- Geluid kan zeer ver dragen (roep onder gunstige omstandigheden over kilometers hoorbaar!). Afstandsbepaling dan moeilijk; gebruik kruispeiling om locatie in te tekenen.
- Bij vliegende vogels (voedselvlucht tweede helft broedseizoen, vaak overdag): richting intekenen en opletten waar ze invallen.
- Roep van sommige mannetjes is individueel herkenbaar (toon en volume).
- Geïsoleerde paren (op meer dan 1 km van volgend paar) vaak stil.
- Polygynie komt regelmatig voor (man gepaard met verschillende, tot wel 5 vrouwtjes!); kartering geeft derhalve vooral aantal roepende mannetjes weer, niet zozeer aantal broedende vrouwtjes.

De klassieke roep/zang van de Roerdomp zal bekend zijn bij iedereen.

Wellicht minder bekend is het geluid van een overvliegende/trekkende Roerdomp:

<http://www.xeno-canto.org/189940>

Het heeft veel weg van de roep van een Grote Mantelmeeuw: <http://www.xeno-canto.org/29567> maar deze zal niet vaak in de nachtelijke uren boven moeras in Nederland in de broedtijd te horen zijn! Grote kans dus dat het dan gaat om een Roerdomp.

Doe mee!

Om mee te doen aan dit project willen we het de deelnemers zo gemakkelijk mogelijk maken. In alle gebieden die zijn opgesomd zijn telgebieden gemaakt. Deze vind je terug op de [claimpagina](#) van Sovon. Je kunt op die kaart inzoomen en vervolgens op een gebied klikken en het gebied claimen. Je dient hiervoor wel in te loggen met je waarnemerscode en wachtwoord. Als je deze al hebt, maar vergeten bent, kunt je een mail sturen naar onderstaand mailadres. Ben je nog onbekend bij Sovon, vraag dan een waarnemerscode aan door op [deze link](#) te klikken.

Telresultaten doorgeven nu nóg gemakkelijker!

Als je een gebied geclaimd hebt, kun je via Sovon.nl inloggen en onder *Broedvogels > BMP-tellingen* je telling achteraf invoeren. Ook als je 0 rallen of Roerdompen had is je telling waardevol! Voer dan een telling zonder waarnemingen van die soorten in.

Heb je een gebied geclaimd en ben je dus gekoppeld aan dat gebied? Dan kun je je waarnemingen van genoemde soorten via Obsmapp automatisch laten doorsturen naar het programma dat zorgt draagt voor de automatische clustering.

Je hebt daarvoor een tablet of telefoon met Android-besturing en GPS nodig. Hoe je ervoor zorgt dat de je de juiste instellingen hebt, [kun je lezen in deze handleiding](#).

Niet leuk voor de waarnemer, maar wel belangrijk, zijn 0-waarnemingen. Dat wil zeggen dat het gehele gebied goed is onderzocht maar de soorten niet zijn aangetroffen. Deze 0-waarnemingen kun je niet via Obsmapp invoeren, dus alleen via het invoerportaal op sovon.nl als 'geen waarneming'.

Monitoren of losse waarnemingen?

Rallen en Roerdompen zijn met name actief in de schemering en nachtelijke uren. Dat is ook de reden dat deze soorten minder goed gemonitord worden in ons land. Monitoring is iets heel anders dan het doorgeven van een losse waarneming. Bij een losse waarneming weten we niets over de telinspanning en de hoeveelheid geschikt gebied dat onderzocht is. Was het een toevallige waarneming van drie roepende vogels op een plek waar de waarnemer even ging luisteren of heeft iemand een gebied goed doorzocht? In het eerste geval zouden het er net zo goed acht geweest kunnen zijn. In het laatste geval weten we zeker dat het er die nacht drie waren in dat gebied. Onder monitoring verstaan we derhalve dat een specifiek gebied begrensd is en integraal onderzocht wordt op de aanwezigheid van een soort en dat liefst gedurende twee of meer jaren. Meedoen kan dus alleen als je een gebied claimt op onze site en je waarnemingen aan ons doorgeeft.

Vragen? Opmerkingen? U kunt mailen naar joost.vanbruggen@sovon.nl